

De Oude Ley

Colofon

De Oude Ley is het blad van de KNNV-afdeling Tilburg en wordt toegezonden aan alle leden. Bovendien ontvangen de leden het landelijke KNNV-blad 'Natura'.

Redactie

Redactie : Rob Vereijken, Alie Stofberg en Theo Peeters.

Opmaak : Berry Staps.

Omslag : Foto- Bart Horvers, Vormgeving Joost Horvers

Redactieadres: Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg, rob.vereijken@planet.nl

Tekst het liefst in een word-bestand; foto's, illustraties en kaartjes graag als bijlage meesturen.

Kopijdata voor de Oude Ley: 21 februari, 21 mei, 21 augustus, 21 november.

ISSN: 1 381 – 852X | Oplage: 300 exemplaren.

Bestuur KNNV-afdeling Tilburg:

Voorzitter: vacature

Secretaris: Marie-Cécile van de Wiel,
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg
013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl

Penningmeester: Johan Wolfs
Hogenackerstraat 4
5066 XS Moergestel
013 – 5133426 | penningmeester@tilburg.knnv.nl

Activiteiten: Anneke Bruijnzeels
Van Oosterzeestraat 35
5012 KN Tilburg
013 – 4555711 | annekebruijnzeels@hotmail.nl

Bestuurslid: Varno Morseld
Van Malsenstraat 35
5051 CB Goirle
013 – 5347801 | vmorseld@wxs.nl

Bestuurslid/

Website: Jeffrey Raymakers
Veldhovenring 23
5041 BA Tilburg
013 – 5437712 | jeffrey.raymakers@gmail.com

Website van de afdeling : www.knnv.nl/tilburg

De Oude Ley 2014, nr. 3

KNNV-nieuws	2
Agenda	6
Mastbos en Dal van de AA, een bezoekje waard !	13
Moerenburgs Natuurleerpad	17
Museumnieuws	19
Witte gij ut?	22
IVN-wandelingen	24

Cursussen groot succes

Dit voorjaar zijn we gestart met het geven van verschillende cursussen voor zowel leden als niet-leden van onze afdeling: een vogelcursus voor beginners, een cursus plantenfamilies en een cursus muurplanten herkennen en inventariseren. De belangstelling is groot. Met een deelname van respectievelijk 35, 38 en 20 deelnemers overtreft het onze verwachtingen. De cursussen voorzien in een behoefte bij de leden, maar ook geïnteresseerden buiten de vereniging doen mee. Sommige cursisten hebben de KNNV ontdekt en zijn inmiddels al lid geworden.

Drie cursussen in voorbereiding

Ook in het najaar staan weer nieuwe cursussen op stapel: de vogelcursus voor beginners krijgt een vervolg en er gaat in samenwerking met de IVN-afdeling Tilburg een Groencursus van start. Voor 2015 wordt ook een insecten- en een paddenstoelencursus voorbereid. Deze groencursus, die na de zomer start, is een algemene natuurcursus, waarbij allerlei aspecten van de natuur aan bod komen tijdens de 10 cursusavonden en 10 excursies. De cursus start op 7 oktober 2014 en eindigt 27 juni 2015. Uitgebreide informatie en de manier van aanmelden vindt u op onze website.

Werkgroep zoogdieren?

Eén van onze leden wil meer aandacht voor zoogdieren. Hij zoekt medestanders en roept belangstellenden op zich te melden via [✉ secretaris@tilburg.knnv.nl](mailto:secretaris@tilburg.knnv.nl)

Nieuwe leden

We heten deze nieuwe leden van harte welkom in onze afdeling:
Marian de Jong, Goirle
Emmy Crompvoets, Tilburg
Michiel Vleer, Tilburg
Sandra van Exel, Tilburg
Marie-José Pepping, Tilburg
Chris Heijligers, Tilburg
Hans van Driel, Tilburg

Helaas zijn overleden:
Ronald Buskens, St. Michielsgestel
Henk Kuiper, Tilburg

**Programma
paddenstoelen
werkgroep**

De paddenstoelenwerkgroep heeft voor de komende zomer en herfst weer een lange reeks van excursies geprogrammeerd. Wandelingen, meest in de voormiddag maar ook dagtochten, naar goede paddenstoelengebieden in een wijde kring rond Tilburg. Heb je interesse in de wondere wereld van de zwammen, ga dan eens mee en

laat je kennis daarvan vergroten door de informatie door de leden van de werkgroep. Even een telefoontje naar Ger Bogaers (☎013-4635051) of Toon de Laat (☎013-5331596) en je verneemt de vertrekplaats en eventuele wijzigingen in verband met het weer. Je bent van harte welkom.

De volgende excursies staan op het programma:

Datum	Tijd	Gebied
Zaterdag 9 augustus	9.00-13.00 uur	De Dijkjes, 's Gravenmoer
Woensdag 20 augustus	9.00-13.00 uur	Banisveld, Boxtel
Dinsdag 26 augustus	9.00-13.00 uur	Zegenwerp, St.Michielsgestel
Zondag 31 augustus	9.00-16.00 uur	Geelders, Boxtel
Dinsdag 2 september	9.00-13.00 uur	Boswachterij Dorst
Dinsdag 9 september	9.00-13.00 uur	Kampina, Belverse Bergen, Oisterwijk
Zaterdag 13 september	9.00-13.00 uur	Landgoed de Wamberg, Berlicum
Zondag 21 september	9.00-13.00 uur	Wijboschbroek, Schijndel
Dinsdag 23 september	9.00-13.00 uur	Oude Hondenberg, Moergestel
Zaterdag 27 september	9.00-13.00 uur	De Brand, Udenhout
Vrijdag 3 oktober	9.00-12.00 uur	Dongevallei, Reeshof, Tilburg
Zondag 5 oktober	9.00-16.00 uur	Neerijnen, Waardenburg
Woensdag 8 oktober	9.00-16.00 uur	Sparrenrijk, Boxtel
Zaterdag 11 oktober	9.00-13.00 uur	Leemkuilen, Udenhout
Zaterdag 18 oktober	9.00-13.00 uur	Kampina, Annadreef, Boxtel
Woensdag 22 oktober	9.00-13.00 uur	Engelengestede, Berlicum
Zondag 26 oktober	9.00-13.00 uur	Gorp de Ley, Goirle
Dinsdag 28 oktober	9.00-13.00 uur	Rosephoeve, Oisterwijk
Zaterdag 1 november	9.00-13.00 uur	Annanina's Rust, Hilvarenbeek
Zondag 9 november	9.00-13.00 uur	Heerenbeek, Boxtel
Zondag 16 november	10.00-14.00 uur	Kampina, De Fransman, Oisterwijk

Parelamaniet (foto Ger Bogaers)

Gekraagde aardster (foto Ger Bogaers)

**Zeldzame
boerderij-
dieren**

Nonja Remein, de dochter van twee van onze KNNV-leden, roept iedereen op om tijdens de zomermaanden speciaal uit te kijken naar boerderijdieren die zeldzaam geworden zijn.

Het is even zoeken, maar ze zijn er gelukkig nog wel. Het vee van toen, zoals het Chaamse hoen, de Lakenvelder koe, het Gelders paard of het Friese melkschaap. We kennen in Nederland ruim 50 verschillende zeldzaam geworden boerderijdieren. Dieren om trots op te zijn, ze zijn levende bewijzen van onze geschiedenis en zijn onderdeel van onze cultuur.

Help mee deze bijzondere dieren letterlijk en figuurlijk (terug) op de kaart te zetten. Om welke dieren het precies gaat is terug te vinden op www.szh.nl onder het kopje 'de telling'. De zoekkaarten op de site helpen je om ze te herkennen. Via het online formulier kun je je waarneming invoeren, met daarbij eventueel een leuke foto of een persoonlijk verhaal.

De actie loopt tot en met augustus, succes!

Lakenvelder (foto Leo van Zeeland)

Datum	Onderwerp
5 juli	Ommetje bij Wijk en Aalburg
11 juli	Vrijdagwandeling Den Opslag
19 juli	Wandeling door De Moerputten bij Den Bosch
8 augustus	Vrijdagwandeling Ommetje Gemonde
16 augustus	Insectenexcursie volkstuinten Moerenburg
6 september	Heidewandeling Strabrechtse Heide
12 september	Vrijdagwandeling naar Huis ter Heide
20 september	Millingerwaard
28 september	Treinfietstocht Brabantse Wal
4 oktober	Gewestelijke excursie: landgoederen rond Breda
10 oktober	Vrijdagwandeling door Zaltbommel
18 oktober	Paddenstoelenexcursie Kampina
19 oktober	Openbare vogeltrekdag

Toelichting op de agenda

KNNV-excursies en -avonden zijn in principe bestemd voor KNNV-leden. Wilt u deelnemen maar bent u geen lid, neem dan contact op met het secretariaat ☎ 013 - 5436541. De vertrekpunten naar de excursieterreinen zijn in de buurt van de betreffende uitvalswegen uit Tilburg. Er is voldoende parkeergelegenheid voor auto of fiets, zodat we met een minimum aantal auto's verder rijden naar het excursiedoel. Voor de autoritten adviseren wij een onkostenvergoeding van € 0,20 per kilometer. Dit evenredig verdeeld over de chauffeur en het aantal meerrijders. En neem bijvoorbeeld voor de heen- en terugreis altijd een paar droge schoenen mee, zodat de chauffeur van de auto niet met een vervuild auto interieur blijft zitten na de rit. Het is verder gewenst mee te nemen: verrekijker, loep en bij langere excursies eten en drinken. Bij een aantal excursies is aanmelden vooraf noodzakelijk. Soms in verband met vervoer of voor een afspraak met een terreinbeheerder of een andere reden. Doe dit dan ook, tijdig, voor de vermelde datum, zodat de excursieleider hiermee ook tijdig is geïnformeerd. Bij extreem slecht weer kan de excursieleid(st)er besluiten de excursie niet door te laten gaan. Bel bij twijfel de excursieleid(st)er. Ook voor nadere informatie kunt u bij hem/haar terecht. Alle andere activiteiten zijn voor iedereen toegankelijk. Heeft u wensen om eens naar een bepaald gebied te gaan, of een bepaald thema, of andere ideeën, laat het ons a.u.b. weten, zodat wij deze wensen in ons programma kunnen opnemen. Hopelijk tot ziens op een van onze excursies.

5 juli Zaterdag

Onderwerp	Ommetje bij Wijk en Aalburg
Tijd	8.30 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Beethovenlaan / Strausslaan bij de apotheek, Tilburg. Voor wie zelf direct naar het vertrekpunt wil gaan: parkeerplaats voetbalclub Wilhelmina '26, Maasdijk 20A op de kruising met de Schoolstraat. Afstand: ± 65 km.
Contact	Info bij Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl
Omschrijving	Nico Korporaal, adviseur natuur en landschap bij de gemeente Tilburg, neemt ons mee. Hij woont in deze streek en zal daar wat van vertellen. Dit ommetje loopt door de Wijksche Waard, ook wel het Wijkerzand geheten. Het lijkt een 'doodgewone' uiterwaard, waarvan er wel meer liggen in het rivierengebied: begrensd door een brede rivier met bakenbomen, Dotterbloemen in de rietkragen, en veel microreliëf in het weiland, het gevolg van dynamiek in het (grijze) verleden. Speciaal aan deze waard (65 hectare) is echter het gebruiksrecht dat er op ligt; uniek voor Nederland. Op grond van een recht uit de vijftiende eeuw is het in collectief gebruik bij de inboorlingen tevens ingezetenen van Wijk. Dat zijn zij die in Wijk zijn geboren en er een schoorsteen roken. Toen Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant in 1816 besloten dat het Wijkerzand eigendom van de gemeente Wijk moest worden, ontstond er beroering. De ingezetenen zonden een smeekschrift aan koning Willem I en werden door hem in het gelijk gesteld. Vanaf die tijd is het aloude gebruiksrecht ook eigendomsrecht. De wandeling loopt gedeeltelijk langs de afgedamde Maas en langs de korenmolen de Twee Gebroeders. Als de molen open is brengen we hieraan een kort bezoek. We zullen er veel planten kunnen bewonderen die typisch voor het rivierengebied zijn.

11 juli Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Den Opslag
Tijd	9.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk / Doornbossestraat, Tilburg.
Contact	Info bij Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl.
Omschrijving	De herinrichting van het Beerzedal heeft zijn vruchten afgeworpen. In en langs de weilanden groeien weer als vanouds Echte koekoeksbloem, Margrietten, Grote ratelaar en Moeraskartelblad. Dit heeft grote aantrekkingskracht op vlinders en insecten. En natuurlijk ook op ons, wandelaars.

19 juli Zaterdag

Onderwerp	Wandeling door De Moerputten bij Den Bosch
Tijd	8.30 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg.
Contact	Anneke Bruijnzeels ☎ 013-4555711 of ✉ annekebruijnzeels@hotmail.nl
Omschrijving	<p>Jan van der Straten neemt ons mee door het gebied en we starten rond 9.15 uur vanaf de parkeerplaats aan de Deutersestraat in Den Bosch.</p> <p>De Moerputten is een natuurgebied vlakbij Den Bosch. Het 118 hectare grote terrein behoort tot de Natura 2000-gebieden en is in beheer bij Staatsbosbeheer. Het is een van de weinig overgebleven laagveenmoerassen ten zuiden van de grote rivieren. Het laagveenmoeras herbergt een plantenrijkdom met een grote diversiteit. Behalve moeras en open water omvat het gebied ook blauwgraslanden met een bijzondere flora en fauna. In het gebied is een geslaagde poging gedaan het Pimpernelblauwtje te herintroduceren.</p> <p>Prominent aanwezig in het natuurgebied is de 600 meter lange gerestaureerde spoorbrug over een door veenwinning ontstane waterplas. De spoorbrug was destijds onderdeel van de Langstraatspoorlijn, in de volksmond ook wel het Halve Zolenlijntje genoemd omdat er voornamelijk leer over dit (enkele) spoorlijntje vervoerd werd.</p> <p>Op de pijlers van de Moerputtenbrug zijn korstmossen, bladmossen en muurvarens te vinden. Het gebied is ook rijk aan vogels. Zo komen er onder meer de Waterral, Blauwborst en Zomertaling voor.</p>

8 augustus Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Ommetje Gemonde
Tijd	9.00 - 12.00 uur.
Locatie/ vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk / Doornbossestraat, Tilburg.
Contact	Theo en Aggie Heymans begeleiden de groep. ✉ heycor@kpnmail.nl
Omschrijving	<p>We wandelen het ommetje Vossenholen, uitgezet door het Brabants Landschap. Nergens in Brabant vind je een fraaier coulisselandschap. Langs dit ommetje staan de dikste knotwilgen van Brabant, met op borsthoogte, een omtrek van 5,5 meter.</p>

16 augustus Zaterdag

Onderwerp	Insectenexcursie volkstuin Moerenburg
Tijd	14.00 - 16.00 uur.
Locatie/Vertrek	Oisterwijksebaan bij de draaibrug over het Wilhelminakanaal.
Contact	Paul van Wielink & André van Eck ✉ eckvana@xs4all.nl
Omschrijving	Tijdens deze excursie willen wij samen met de volkstuinters kijken welke insecten men zoal kan vinden in een kleinschalig volkstuincomplex. Men heeft gezorgd voor een insectenhotel en is benieuwd welke bewoners hier een intrek genomen hebben. Dit is tevens een mooie gelegenheid om eens te kijken wat er zich zoal afspeelt achter de meidoornhaag die de volkstuin omringt. Als de tijd het toelaat brengen we ook nog een bezoek aan de 'heemtuin' naast café Zomerlust.

6 september Zaterdag

Onderwerp	Heidewandeling Strabrechtse Heide
Tijd	9.00 - 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Beethovenlaan / Strausslaan bij de apotheek, Tilburg.
Contact	In verband met vervoer graag contact opnemen met Stella Wesel ☎ 06-27055446 of ✉ swesel@beatrixcollege.nl Afstand: ± 80 km.
Omschrijving	In deze tijd bloeit de heide hopelijk nog mooi paars. Om daarvan te genieten gaan we naar het grootste heidegebied van Noord-Brabant de Strabrechtse Heide. Het Beuven is het grootste ven van ons land. Het is het leefgebied van de watersalamander, Rugstreppad en Heikikker. Er groeien bijzondere planten zoals Naaldwaterbies en Oeverkruid en er komen diverse soorten libellen voor.

12 september Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling naar Huis ter Heide
Tijd	9.00 - 12.00 uur.
Locatie/Vertrek	Beethovenlaan / Strausslaan bij de apotheek, Tilburg. Voor wie zelf direct naar de vertrekplaats van de wandeling wil gaan: bij de rustbanken, Kruising Bergstraat / Blauwloop in Loon op Zand.
Contact	Info bij Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl
Omschrijving	Net ten westen van Loon op Zand, richting Kraanvense heide gaat het open eikenbos over in het dennenbos. Hiertussen bevinden zich kleinschalige gras- cq. hooilanden. In een van deze weilanden loopt het brandrode rund. We maken er een rondwandeling van ongeveer 4 km.

voormalige Beheerderswoning Huis ter Heide (foto Ben Akkermans)

20 september Zaterdag

Onderwerp	Millingerwaard in de Ooypolder
Tijd	8.00 uur. Gehele dag.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk / Doornbossestraat, Tilburg.
Contact	In verband met vervoer graag opgeven bij Sylvana Harmsen ☎ 06-349252287 of ✉ sylvana.hamsen@gmail.com
Omschrijving	Sylvana neemt ons mee naar de Millingerwaard een deelgebied van de Ooypolder en een gebied dat nog volop in ontwikkeling is. Zelfs op dit moment wordt er nog volop klei afgegraven. Hierdoor is er een rijke variatie van planten ontstaan met Moeraszuring, Groene amarant, knoopkruid, Liggende ganzerik, zonnestraal en vele andere soorten. Vogels die we rond deze tijd zouden kunnen zien zijn o.a. Grote zilverreiger, Grauwe gans, Roodborsttapuit, Zeearend, Boom- en Torenvalk en met wat geluk de IJsvogel. We maken er een wandeling van ± 8,5 km.

28 september Zondag

Onderwerp	Treinfietsstocht Brabantse Wal
Tijd	8.00 uur. Gehele dag.
Locatie/Vertrek	Centraal station Tilburg. Fiets meenemen.
Contact	Opgeven voor bij Johan van Laerhoven ☎ 013-4638937 of ✉ thesnowfox@zonnet.nl
Omschrijving	Vanuit het historische centrum van Bergen op Zoom maken we een fietstocht over de Brabantse Wal waarbij we stilstaan bij het ontstaan van dit fenomeen. Daarbij zullen we de recente natuurontwikkeling rond het Markiezaat niet vergeten. Uiteindelijk fietsen we via de Hogerwaardpolder Zeeland binnen om tenslotte in Bath te eindigen. Hier nemen we de trein weer terug.

4 oktober Zaterdag

Onderwerp	Gewestelijke excursie afdeling Breda: landgoederen rond Breda
Tijd	8.30 uur. Gehele dag.
Locatie/Vertrek	Burgemeester van de Mortelplein bij de Plusmarkt, Tilburg. Plaats van samenkomst bezoekerscentrum Wolfslaar, Wolfslaardreef 95, 4834 SN Breda.
Contact	Opgeven vóór 1 oktober bij Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl
Omschrijving	Ten zuidoosten van Breda liggen een aantal landgoederen. Hondsdonk, Luchtenburg, Valkenberg, Anneville en Wolfslaar zijn bekende namen. Volgens sociaalgeograaf Karel Leenders hebben er rond Breda wel 60 landgoederen gelegen. Hij spreekt zelfs van een landgoederenlandschap. Deze landgoederen kenmerken zich door een typische landschapsopbouw met statige lanen en een landhuis als middelpunt. Vanuit het landhuis kijkt de eigenaar uit op de stad, waarmee ook vaak een directe verbindingsweg is. De landgoederen hebben een rijke historie en zijn heden ten dage nog interessant door hun flora en fauna. Vooral de voorjaarsflora langs de beken zijn beroemd. De landgoederen zijn eeuwenlang zorgvuldig beheerd en de invloed van de moderne landbouw op de beekbegeleidende flora is betrekkelijk beperkt gebleven. We zullen tijdens de gewestelijke excursie enkele van deze landgoederen bezoeken. Meer informatie over de landgoederen is te vinden in het boek van Thijs Caspers over de landgoederen in Noord-Brabant en in het boek Breda Buiten.

10 oktober Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling door Zaltbommel
Tijd	9.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk / Doornbossestraat, Tilburg.
Contact	Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl
Omschrijving	Wordt bepaald door wat we tegenkomen.

18 oktober Zaterdag

Onderwerp	Paddenstoelenexcursie Kampina
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg.
Contact	Jan van der Straten, ☎ 073-5513820
Omschrijving	We verkennen deze keer het oostelijk gedeelte van de Kampina en beginnen bij de parkeerplaats bij de Annadreef. Er is bos, heide, lanen, maar ook het beekdal van de Beerze. Een heel afwisselende begroeiing en ook een uitgebreid assortiment aan paddenstoelen. Maar dat is ook afhankelijk van de weersgesteldheid. Leden van de paddenstoelenwerkgroep vertellen alles wat je wilt weten van die wonderlijke zwammenwereld. Meld je wel van te voren aan als je meegaat, in verband met eventuele wijzigingen.

19 oktober Zondag

Onderwerp	Openbare vogeltrekdag
Tijd	7.30 - 15.00 uur.
Locatie/Vertrek	Op de brug van de Meerijbaan over het Wilhelminakanaal, het fietspad naar Moergestel.
Contact	Ad Kolen heeft de coördinatie deze dag. ☎ 013-4560694
Omschrijving	Als de zomer op zijn einde loopt en het gure najaar weer begint, gaan veel vogelsoorten door voedselgebrek op weg naar zuidelijke oorden. De ene soort gaat tot aan Zuid-Afrika zoals de Ooievaar en de Boerenzwaluw, andere soorten zoals vinken en lijsterachtigen vertrekken naar het zuiden van Europa of naar Noord-Afrika. Vooral in oktober passeren vele hiervan ons land, vooral langs de kust maar ook in het binnenland zijn grote groepen trekvogels te zien. Ieder jaar telt de vogelwerkgroep enkele dagen de aantallen vogels die hier passeren. In de morgen zijn dat hoofdzakelijk Vinken, Veldleeuweriken en Aalscholvers. Later op de dag vooral bij mooi warm weer gaan de roofvogels op trek. U bent hierbij van harte welkom om dit fascinerende schouwspel mee te maken. Vooral de eerste uren in de ochtend geeft de grootste concentratie aan vogels.

Mastbos en Dal van de AA

Een bezoekje waard !

Frans Stoop

Bij het vertrek naar Breda was het nog behoorlijk mistig, maar de vooruitzichten waren gelukkig goed. Ons doel voor deze vrijdag de 14e maart was het Mastbos en het dal van de Aa of Weerij. Vanaf café-restaurant De Boschwachter, gelegen bij de ingang van het Mastbos, gaan we met 15 personen op pad.

Groep bij het Mastbos (foto Frans Stoop)

Boompuist

Anneke vertelt het een en ander over de geschiedenis van het Mastbos. De geleerden zijn het er kennelijk niet over eens waar de naam vandaan komt. Meest waarschijnlijk is dat het is afgeleid van de Grove den, die er zo'n 500 jaar geleden massaal is aangeplant en die in het oud-Brabants ook wel 'mast(boom)' werd genoemd. Er wordt ook wel gezegd dat er scheepsmasten van gemaakt werden. Het oorspronkelijke naaldbos is in de loop der jaren echter steeds meer een gemengd bos geworden. Kenmerkend voor het bos zijn de rechte paden, vroeger makkelijk voor de jacht. Tijdens onze wandeling zien we natuurlijk al snel allerlei plantjes en ook zit er gezellig een Buizerd in een boom naar ons

te kijken. Terwijl we het kloppen van een specht horen, stoppen we aan de rand van het bos bij een watertappunt. Op een paaltje groeit een boompuist. Een boompuist behoort tot de slijmzwammen. Eigenlijk zijn slijmzwammen geen zwammen, maar amoëbozoa. Dat zijn in feite eencellige eukaryote organismen, die zich kunnen ophopen waardoor ze op een meercellig organisme lijken.

Boompuist (foto Frans Stoop)

Botanische termen

We lopen richting Aa of Weerij, zien een Fazant en langs de kant van de weg veel Moeraszegge.

Iemand stelt de vraag wat het verschil is tussen een doorn en een stekel. Er wordt getwijfeld, maar uiteindelijk heeft Theo het antwoord:

“Een doorn is door en door en groeit van binnenuit; een stekel groeit oppervlakkig en kun je er afwrijven, zoals bij een roos.”

Even later zijn we bij het landgoed “Prinsenhoeven”, dat bestaat uit vijf Rijksmonumentale panden: drie schuurtjes, een statige oude boerderij en een traditioneel losstaand bakkershuisje. Vooral het bakkershuisje trekt veel bekijks. Op het landgoed wordt elk jaar het paardensportevenement ‘Outdoor Brabant’ gehouden. Her en der zien we de hindernissen voor de military staan. Terwijl de mist helemaal aan het optrekken is en het zonnetje erdoor komt, lopen we door dit mooie gebied. We zien onder andere Holenduiven, Canadese ganzen, Boomklevers en Groenlingen. Ondertussen laat Harrie zien dat de Kleine veldkers houwen (worstjes) heeft en de Vroegeling meer ronde houtjes. Opeens zien we dat door het weiland een Haas op ons af komt rennen. Op enkele meters afstand ziet hij ons en gaat er weer als een haas vandoor.

foto Frans Stoop

Brede Aa

Na een stukje bos komen we bij het open gedeelte van het dal van de Aa of Weerijs. We volgen hier de loop van het hier toch vrij brede riviertje. Breda dankt er zijn naam aan = Brede Aa.

Het is er mooi en we zien natuurlijk weer allerlei (water)vogels en planten.

Wonderbaarlijk toch dat steeds weer blijkt dat tamelijk onbekende natuurgebiedjes, zo dicht bij huis, zo verrassend mooi zijn.

Ter hoogte van een bruggetje staat een informatiebord. Bart blijkt hier nog meer geïnteresseerd in de mossen die achter het glas groeien, dan in de informatie op het bord.

We komen weer bij het Mastbos en lopen via dezelfde weg terug naar het vertrekpunt. Met een afzakkertje in de Boschwachter sluiten we weer een mooie vrijdagochtendwandeling af.

Dal van de Aa (foto Frans Stoop)

Tip:

Voor iedereen die geïnteresseerd is in de betekenis van botanische namen, bestaat er een heel aardig boekje: *Botanisch woordenboek*. H.Eggelte. KNNV-uitgeverij, Zeist, 2010; ISBN 978 905011 289 5.

Moerenburgs Natuurleerpad

De natuur dichtbij

Een mooie zomerdag en je wilt de natuur in, en je wilt daarvoor geen lange reizen maken. Waar kun je dan heen? Een tip: Moerenburg, het landschapspark aan de rand van Tilburg. Omsloten door wegen ligt een kleinschalig en afwisselend gebied, rijk aan sfeervolle hoekjes, zandpaadjes, beken en vennen, akkers, weilanden en historische bebouwing. Sinds de Steentijd is deze streek bewoond en dit is terug te zien in het landschap.

kaartje moerenburgroute

**Vernieuwd
Natuurleer-
pad**

Het Moerenburgs Natuurleepad leidt jong en oud langs tien karakteristieke plekken op een route van drie kilometer. Er was al een route, maar deze is geactualiseerd. Elke keer worden kort wat achtergronden of iets over landschap en natuur verteld. Voor kinderen is er een leuke natuuropdracht om te beleven en te ontdekken.

Geniet in Moerenburg! Het Natuurleepad is een initiatief van Anneke Scholte van Naturen en de Werkgroep Behoud Moerenburg. Het onderhoud wordt ook door de werkgroep uitgevoerd.

logo Moerenburgs Natuurleepad

**Leuke
informatie**

Je komt langs de 'natte weide' die in 2003 is aangelegd als nieuwe natuur. Ook loop je langs de Lange Jan. In deze diepe plas leven veel vissen. In de vroege voorjaarsochtend paaient de karpers in het ondiepe warme water aan de kant. Opspattend water en springende vissen, alles om een vrouwtje te versieren. Lange Jan was de naam van een stoommachine met lange schoorsteen. Rond 1916 werd daarmee het kanaal gegraven, een echte bezienswaardigheid. Deze plek kreeg daardoor zijn naam. Meer informatie over Moerenburg en over de route met opdrachten is te vinden op de website van de Werkgroep (www.moerenburg.info).

Natuurmuseum Brabant activiteiten 3^e kwartaal 2014 Spoorlaan 434, Tilburg

Datum	Activiteit
Juli	Globetrotters
Vanaf september	Natuuracademie

Met goedgevulde prijzenkast de zomer in

Vlak voor de zomervakantie werd het museum voor de derde keer op rij tot beste kidsproof museum van Noord-Brabant gekozen. Door kids van 6-12 jaar zelf, dus het zegt wel iets. Landelijk eindigde het museum op een zesde plaats, achter gerenommeerde namen als NEMO en Archeon. Iets om trots op te zijn- de beste worden lukt nog wel, maar de beste blijven is een ander ding.

Het was niet de eerste prijsuitreiking dit jaar. In maart kreeg het museum een enorme opsteker met de nominatie voor de prestigieuze BankgiroLoterij Museumprijs, waarmee we veelvuldig in de (landelijke) publiciteit kwamen. Een maand later kregen we bij de ANWB een eervolle vermelding voor de goede bereikbaarheid en uitstekende service voor minder mobiele bezoekers. Met de Museuminspecteurs erbij een mooie mix van beloningen! Vanaf 1 juli kan iedereen weer meer meedoen aan Museuminspecteurs via de website www.museumkids.nl.

Kidsproof (foto Natuurmuseum Brabant).

Globetrotten

Ga je mee op reis? Samen luisteren naar nachtegalen in China, in Noorwegen ontdekken hoe de god Donar donder en bliksem veroorzaakt of je eigen totemdier maken in Australië?

In Natuurmuseum Brabant de hele aardbol rondreizen met de wereldse ontdektocht *Globetrotten* (volwassenen mogen uiteraard ook mee...). Ze krijgen een boekje waarmee ze in een uur van Afrika naar Peru kunnen reizen. De tocht loopt zolang de voorraad boekjes strekt, dus wees er op tijd bij. Op is op! Er zijn tochten voor drie leeftijdscategorieën. Globetrotten is een wereldse reisactiviteit met spannende koffers vol opdrachten uit de alle continenten. Het begint al bij het inchecken bij de balie. Je krijgt een paspoort waarin je stempels kunt verzamelen, acht stuks in totaal. Onderweg leer je koken in de Surinaamse keuken, kom je aboriginals tegen in Australië of ontdek je een pinguïn in Antarctica- afhankelijk van je ontdektocht. Je telt met lamawol als een Inca, doet yoga met een fakir en leert hoe je aan het geluid van een krekkel kunt horen hoe warm het die dag in Frankrijk is. Onderweg zie je natuurlijk veel van het museum en na afloop is het heerlijk uitblazen in het museumcafé.

Over datzelfde museumcafé gesproken: daar is dit voorjaar het assortiment vernieuwd. Op de kaart staan nu ook lunchgemak in een zak, tosti krokodil en cupcakes om zelf te versieren. Echt een keer proberen!

Globetrotten (foto Natuurmuseum Brabant).

Natuur- academie

Vanaf september staat er iets nieuws op het programma: de Natuur-academie. Drie speciale activiteiten op de laatste zondag van de maand, elk met een ander thema. Het kan een lezing zijn, een lezing met activiteit of alleen een activiteit. Deelnemers kunnen dieper op een onderwerp ingaan en het in sommige gevallen ook zelf ervaren. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld Roofvogels, Overleven in het wild of het Nederlands Forensisch Instituut. Het programma is bedoeld voor groep 7 en 8 (10-12jarigen). Elke activiteit duurt 40-60 minuten en er mogen geen ouders bij zijn. Deelnemers kopen vooraf een kaart voor alle drie de sessies voor € 30,- en krijgen na afloop een diploma. Want het is wel een academie! Het eerste academieblok is van september tot en met november, het tweede van januari tot en met maart. Meer informatie volgt op de website.

Sperwer (foto Natuurmuseum Brabant).

Lezingen- seizoen 2014-2015

Achter de schermen wordt al gewerkt aan het komende lezingenseizoen. Zes prikkelende lezingen over natuur, geografie en astronomie, gratis toegankelijk, in de donkere maanden van het jaar. Van oktober tot en met maart, elke tweede dinsdag van de maand in het museumtheater van Natuurmuseum Brabant.

Dinsdag 7 oktober is de eerste, schrijft u het vast op?

In september is de lezingenflyer weer verkrijgbaar!

Rob Vereijken

**Stekelden
heet
Doornden**

In de vorige Oude Ley beschreef Elly Poppe-Stolk een aantal vreemde dennen die zij tijdens de KNNV-vrijdagochtendwandeling ontdekte bij het Beeldven op landgoed Nemelaer. Ze twijfelde of het de *Pinus aristata* was. Jan van der Straten vond meer informatie, o.a. bij het Brabants Landschap. Het gaat inderdaad om een andere dennensoort.

Het is de zogenaamde Doornden met de wetenschappelijke naam *Pinus rigida*. Deze kleine tot middelgrote boom is inheems in het noordoosten van de Verenigde Staten en komt volgens de verspreidingsatlas van Floron op zeven plaatsen in Nederland voor. De naalden van deze den staan in bundels van drie en zijn ongeveer 6-13 cm lang en vaak iets gedraaid. De kegels zijn 4-7 cm lang en ovaal met stekels op de schubben. Deze boom wordt in Amerika "Pitch pine" ofwel Pekden genoemd. Deze boom komt in verschillende biotopen voor: van droge zure zandige tot lage moerassige gronden. Hij kan in zeer slechte omstandigheden overleven. In het verleden werd het hout gebruikt in de scheepsbouw, woningbouw en voor bielzen vanwege de hoge hars inhoud. Vandaar dat de boom in Amerika "Pitch pine" ofwel Pekden wordt genoemd.

Pinus rigida (foto wikipedia)

**Witte slierten
in vijver**

Jacques Smout liep tijdens een voorjaarswandeling eind maart langs de centrale vijver van Boswachterij Dorst. Er lagen verschillende klompen kikkerdril. Maar daarbij lag ook een witte sliertachtige en kronkelige massa. Volgens Jacques zou het zomaar een deel van de ingewanden van een pad of kikker kunnen zijn. Maar omdat hij niet zo goed vertrouwd is met de anatomie van reptielen en amfibieën, roept hij jullie hulp in om dit raadsel op te lossen.

Witte kronkels (foto Jacques Smout)

**Nieuwe
reacties**

Heeft u informatie over de pluizige plant uit de vorige aflevering, herkent u de witte slierten of doet u zelf een onbekende waarneming, stuur gerust uw ideeën in. In de volgende Oude Ley wordt daar dan aandacht aan besteed.

Reacties tot 20 september 2014 kunnen in de volgende aflevering verwerkt worden.

Berichten naar: Redactie Oude Ley,
t.a.v. Witte gij ut?/Rob Vereijken,
Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg.

☎ 013-5438841 of

✉ rob.vereyijken@planet.nl

Wandelprogramma IVN-afdeling Tilburg

Uitnodiging

IVN afdeling Tilburg nodigt alle KNNV-leden uit om een keer mee te doen met één van haar activiteiten. Hieronder staat het wandelprogramma voor het derde kwartaal van 2014. Dit zijn openbare wandelingen. Indien een wandeling wegens omstandigheden niet door kan gaan dan wordt dat tijdig aangegeven in de digitale nieuwsbrief van de IVN afdeling Tilburg. Hoe u zich kunt aanmelden voor de digitale nieuwsbrief vindt u op onze site www.ivntilburg.nl. Voor meer info: ✉ natuurgidsen@ivntilburg.nl

Dinsdag 8 juli

Start

Vertrekpunt

Avondwandeling Moerenburg Tilburg

19.30 uur.

Brug over het Wilhelminakanal bij de Oisterwijksebaan, 5018 TC Tilburg.

Dinsdag 22 juli

Start

Vertrekpunt

Avondwandeling Biodiversiteitstuin Theresia Lyceum en Corpac

19.30 uur.

Hoek Cobbenhagenlaan-Theresialyceum, Professor Cobbenhagenlaan 5, 5037 DA Tilburg

Zondag 31 augustus

Start

Vertrekpunt

Regte Hei/Vogelkijkhut

10.00 uur

Het Hoefke, 5133 NA Riel

Zondag 28 september

Start

Locatie

Reeshofbosdag

10.00 – 17.00 uur

Dalemstraat/Reeshofdijk, 5043 EB Tilburg

Er is een informatiekraam en gedurende de dag zijn er meerdere wandelingen van maximaal 30 minuten.

Coördinatoren van de werkgroepen:

Dongevallei: Guido Stooker
06 – 12215643 | gstooker@live.nl

Foto: Loes van Gorp
013-5423672 | wgr.natfototilburg@gmail.com
Jacques Smout
0162-321174

Insecten: Theo Peeters
013 – 4560116 | ptheo@xs4all.nl

Kaaistoep: Jaap van Kemenade
06 – 53941104 | jaap.van.kemenade@twm.nl

Korstmossen: Bart Horvers
013 – 4564033 | ncmhorvers@gmail.com

Mossen: Rob Vereijken
013 – 5438841 | rob.vereyijken@planet.nl

Paddenstoelen: Ger Bogaers
013 – 4635051 | ger.bogaers@hetnet.nl

Plaggen: Berry Staps
013 – 5347070 | stapspoppel@hetnet.nl

Planten: Jeffrey Raymakers
013 – 5437712 | jeffrey.raymakers@gmail.com

Stadsnatuur: Theo Peeters
013 – 4560116 | ptheo@xs4all.nl

Vogels: Ad Kolen
013 – 4560694 / 06-40284868 | adkolen@kpnmail.nl

Contributie:

Gewone leden	: € 27,50
Huisgenootleden	: € 12,50
Buurleden (leden die al lid zijn van een andere afdeling)	: € 12,50
Abonnement Oude Ley	: € 15,00

Ledenadministratie:

Marie-Cécile van de Wiel
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg
013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl

Rekeningnummer van de afdeling:

390 25 33 91 t.n.v. penningmeester KNNV-afd. Tilburg te Moergestel.
IBAN: NL03 TRIO 0390 253391

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

DRUKWERK

Secretariaat KNNV-afd. Tilburg
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg